

GDY REFLEKTOR NAŚWIETLA ZBYT WIELE. PROBLEMY WIZERUNKOWE KATARU W KONTEKŚCIE ORGANIZACJI MISTRZOSTW ŚWIATA W PIŁCE NOŻNEJ 2022

WHEN THE SPOTLIGHT EXPOSES TOO MUCH:
QATAR'S IMAGE PROBLEMS IN THE CONTEXT
OF THE ORGANIZATION OF THE 2022 FIFA WORLD CUP

Piotr Małczyński*

— ABSTRAKT —

Artykuł stanowi analizę roli globalnego sportu w strategii międzynarodowej Kataru, w szczególności poprzez uzyskanie praw do organizacji Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej 2022. Tekst ukazuje sposoby, w jakie sport wykorzystywany jest jako narzędzie polityki zagranicznej służącej budowaniu relacji z wieloma krajami i ludźmi na świecie w celu uzyskania miękkiej siły. Organizację wielkich imprez sportowych postrzegam jako praktykę dyplomacji publicznej: państwa-gospodarze mogą wykorzystać te wydarzenia do zmiany międzynarodowego wizerunku. Rozpatruję problem ryzyka utraty reputacji w odniesieniu do krytycznych komentarzy dotyczących organizacji przez Katar piłkarskich mistrzostw świata w 2022 r. W celu zilustrowania problemów wizerunkowych Kataru posłużę się przykładami z polskojęzycznych mediów internetowych.

Słowa kluczowe: piłka nożna; miękka siła; Katar; dyplomacja sportowa; Mistrzostwa Świata 2022

— ABSTRACT —

This paper analyses the role of global sport within Qatar's international strategy, most notably through the successful bid to stage the 2022 football World Cup. The article investigates how sport is used as a foreign policy tool to build relations with as many countries and people in the world as possible to gain soft power. I see the hosting of sports mega-events as the practice of public diplomacy: host states may use these events to change their international image. I examine issues of reputational risk with regard to critical comment surrounding Qatar's hosting of the 2022 World Cup. In order to illustrate Qatar's image problems, I will use examples from the Polish-language Internet media.

Keywords: football; Qatar; soft power; sport diplomacy; 2022 FIFA World Cup

* Uniwersytet Zielonogórski, Instytut Nauk o Polityce i Administracji.

WSTĘP

Na gospodarza Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej 2022 wybrano Katar. Piłkarska reprezentacja tego państwa nie występowała dotąd na imprezie tej rangi i do 2019 roku (kiedy zdobyła Puchar Azji) nie osiągnęła znaczących sukcesów, które wykraczałyby poza rejon Bliskiego Wschodu. Wybór Kataru jako gospodarza największej imprezy piłkarskiej na świecie może wydawać się więc dość zaskakujący. Jednakże podjęcie się organizacji turnieju przez Katar należy interpretować jako element szerszej strategii politycznej. Państwo katarskie korzysta bowiem ze sportu jako narzędzia prowadzenia dyplomacji publicznej, w tym kreowania własnego wizerunku, co opisują m.in. Robert Czulda (2017), Michał Marcin Kobierecki (2018, s. 252–259), Danyel Reiche (2015), Paul Michael Brannagan i Joel Rookwood (2016), Jonathan Grix, Paul Michael Brannagan i Donna Lee (2019, s. 97–110) czy Paul Michael Brannagan i Richard Giulianotti (2015, 2018). Wszyscy wymienieni autorzy, a zwłaszcza Brannagan i Giulianotti (2015, 2018) oraz Brannagan i Rookwood (2016), zwrócili uwagę na problematyczność wykorzystania przez Katar piłkarskich mistrzostw świata jako narzędzia budowania miękkiej siły.

Niniejszy tekst stanowi próbę analizy wizerunku Kataru w kontekście relacji medialnych na temat przygotowań do Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej 2022. Moim celem jest zwrócenie uwagi na negatywne wątki, jakie pojawiają się w dyskursie medialnym dotyczącym organizacji turnieju przez Katar. Podkreślenie obecności komentarzy krytycznych wobec Kataru pozwoli bowiem na wiwisekcję założeń dotyczących możliwości wykorzystania sportu w procesie kreowania pozytywnego wizerunku państwa. W celu zilustrowania zjawiska posłużę się przykładami z polskojęzycznych mediów internetowych. Zebrany zbiór artykułów stanowi wiadomości na temat Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej 2022 w Katarze, które ukazywały się od 24 stycznia 2021 roku do 24 stycznia 2022 roku. Korpus nie ma charakteru reprezentatywnego dla całego dyskursu medialnego, lecz stanowi jedynie jego wycinek, sporządzony w celu przeprowadzenia dalszej analizy uzbieranych tekstów. Wycinek dyskursu medialnego został uzyskany przy pomocy wyszukiwarki internetowej – wykorzystano agregator wiadomości z serwisów informacyjnych Google Wiadomości. Wyszukiwanie materiałów oparto na frazach kluczowych „Katar” oraz „mistrzostwa świata”. Z kolei zakres czasowy wyszukiwania ustalono na rok od, przypadkowo wybranej, daty zebrania materiału. Uzyskane rezultaty skategoryzowano pod względem treści, a materiały, które nie dotyczyły mundialu w Katarze (lecz zostały wyszu-

kane z powodu występowania fraz kluczowych), odrzucono i nie poddano dalszej analizie. Pozostały zbiór artykułów skategoryzowano ze względu na obecność lub brak wątku warunków panujących w Katarze, a następnie, uwzględniając występowanie bądź brak krytyki tychże warunków. Artykuły krytyczne zostały objęte dalszą analizą dyskursu.

Artykuł składa się z kilku części. Po wprowadzeniu do tematyki dyplomacji sportowej, prezentuję, w oparciu o przegląd literatury, przypadek Kataru jako państwa wykorzystującego sport jako narzędzie budowania miękkiej siły. Następnie omawiam, posiłkując się literaturą, koncepcję miękkiego osłabienia i jej zastosowanie w przypadku Kataru. Kolejna część stanowi analizę polskojęzycznego dyskursu medialnego. Jest to fragment ilustrujący, a zarazem potwierdzający i kontekstualizujący wcześniejsze ustalenia. Tekst wieńczy podsumowanie, w którym przedstawione zostały hipotetyczne konsekwencje problemów wizerunkowych Kataru.

SPORT JAKO NARZĘDZIE DYPLMACJI

Rozgrywki sportowe częstokroć stają się pretekstem dla oddziaływań dyplomatycznych w celu realizacji określonych interesów, co określa się mianem dyplomacji sportowej. Sport bywa wykorzystywany jako narzędzie polityczne w celu polepszenia lub pogorszenia stosunków dyplomatycznych (Kobierecki, 2015, 2018; Dmowski, Szałański, 2012, s. 144–146). Przykładem działań dyplomatycznych w kontekście sportu są kontakty między przedstawicielami państw, które odbywają się przy okazji zawodów sportowych. W tym przypadku wydarzenia sportowe stanowią przestrzeń, która staje się przedłużeniem bądź surogatem dla innych kanałów komunikacji politycznej (Kobierecki, 2017). Z kolei bojkot zastosowany wobec danej reprezentacji narodowej lub imprezy sportowej jest przykładem wyrażenia niezadowolenia z polityki danego państwa (Kobierecki, 2016a, 2016b). Sport może pełnić również istotną rolę w dyplomacji publicznej, ponieważ pozwala na kreowanie pozytywnego wizerunku państwa. Istotny wpływ na wizerunek danego państwa wywierają wyniki sportowe osiągnięte przez jego reprezentantów. Sukces na arenie sportowej przynosi reprezentowanemu państwu rozpoznawalność oraz prestiż. Zawodnicy pełnią zatem rolę swego rodzaju nieformalnych dyplomatów. Podobna rola przypada niekiedy również trenerom, działaczom sportowym czy wreszcie kibicom, którzy jawią się jako przedstawiciele danego społeczeństwa. Co więcej, do celów dyplomatycznych

można wykorzystać również wielkie imprezy sportowe (jak np. igrzyska olimpijskie, mistrzostwa świata w piłkę nożną) (Grix, Brannagan, 2018; Grix, Brannagan, Lee, 2019, Włoch, 2014). Są to wydarzenia „organizowane na wielką skalę, przyciągające liczną publiczność i mające znaczenie międzynarodowe” (Włoch, 2017, s. 243). Ich rozmach sprawia, że stanowią spore wyzwanie organizacyjne. Dlatego też państwa, które podejmują się goszczenia tego typu imprezy, uchodzą za kraje o odpowiednich zasobach i stopniu rozwoju. Innymi słowy, fakt zorganizowania wielkiej imprezy sportowej stanowi komunikat mówiący o zasobności, nowoczesności i zdolnościach organizacyjnych danego państwa. Ponadto, gospodarz wydarzenia sportowego ma możliwość zaprezentowania przed międzynarodową widownią własnej narracji narodowej, co ma miejsce zwłaszcza podczas ceremonii rozpoczęcia i zakończenia igrzysk. Wielka impreza sportowa jest również okazją do co-brandingu – prezentacji marki państwa z innymi, przeważnie popularniejszymi markami (np. markami narodowymi, odzieży, sprzętu elektronicznego, napojów czy sportowców), co może przyczynić się do ugruntowania pozytywnych skojarzeń (Włoch, 2014).

Budowanie wizerunku państwa poprzez sport wiąże się z koncepcją miękkiej siły (*soft power*), zgodnie z którą państwo może osiągać cele polityczne dzięki swej atrakcyjności – wizerunek państwa przekłada się na siłę przyciągania (Nye, 2004). Odpowiednio wykreowana marka narodowa ma wpływać na pozycję państwa na arenie międzynarodowej, a sport staje się jednym z narzędzi budowania owej marki.

KATAR – KSZTAŁTOWANIE WIZERUNKU POPRZEZ SPORT

Katar wypracował wieloletnią, przemyślaną strategię budowania marki państwa. Przejawami tej strategii są chociażby takie przedsięwzięcia jak założenie linii lotniczych Qatar Airways oraz telewizji Al-Dżazira. Sport stanowi kluczowy element kreowania wizerunku Kataru jako państwa nowoczesnego, innowacyjnego, wiarygodnego, przyjacielskiego i otwartego (Czulda 2017, s. 173, Kobierecki, 2018, s. 253; Brannagan, Giulianotti, 2015, s. 712; Reiche, 2015, s. 501). Dyplomacja sportowa stała się wręcz niszą, w której specjalizuje się państwo katarskie. Wykorzystanie sportu jako narzędzia komunikacji wizerunkowej w przypadku Kataru ma charakter wielotorowy. Katar jest gospodarzem wielu imprez sportowych. W latach 2004–2021 w państwie tym odbyły się 23 turnieje o pierwszo- lub drugorzędowym znaczeniu, w tym m.in. Mistrzostwa Świata

w Piłce Ręcznej Mężczyzn 2015, III Igrzyska Zachodnio-Azjatyckie, XV Igrzyska Azjatyckie, Puchar Azji w piłce nożnej, halowe mistrzostwa Azji w lekkiej atletyce (Grix, Brannagan, Donna, 2018, s. 100). Najważniejszą z imprez sportowych, jakie przyznano Katarowi, są Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej 2022, choć władze Kataru starały się (bezsukcesownie) o prawa do organizacji igrzysk olimpijskich w 2016, a następnie 2020 roku (Kobierecki, 2018, s. 255; Reiche, 2015, s. 493).

Istotnym narzędziem katarskiej dyplomacji sportowej jest Qatar Sports Investments – fundusz inwestycyjny założony przez katarskie ministerstwo finansów oraz katarski komitet olimpijski. Efektem działalności QSI stało się umieszczenie na strojach FC Barcelony logo Qatar Foundation (katarskiej organizacji edukacyjno-rozwojowej), a następnie Qatar Airways. Ponadto, QSI kupił francuski klub Paris Saint-Germain. Dzięki inwestorom z Kataru, PSG prowadzi bardzo ekspansywną politykę transferową, co generuje olbrzymie zainteresowanie mediów i fanów piłki nożnej. Paryski klub pełni rolę swego rodzaju wizytówki katarskich interesów w Europie. Swoje miejsce w dyplomacji sportowej Kataru mają również lokalne rozgrywki sportowe oraz narodowi reprezentanci. Kluby z katarskiej ligi piłkarskiej zatrudniają zawodników znanych z najlepszych europejskich boisk. Są to przeważnie piłkarze u schyłku swojej kariery, lecz o uznanej renomie. Jednocześnie Katar próbuje zwiększyć swój dorobek w zakresie sukcesów sportowych. W celu zwiększenia potencjału często stosowana jest naturalizacja talentów z zagranicy (Czulda, 2017, s. 178–184; Kobierecki, 2018, s. 258–260; Reiche, Tinaz, 2019). Katarskie władze intensywnie inwestują w lokalną infrastrukturę sportową. Flagowym projektem stała się Akademia Doskonałości Sportowej Aspire. Rolą akademii jest wyszukiwanie i trenowanie młodych talentów, przede wszystkim z Afryki i Azji, z których część w przyszłości może reprezentować Katar. Aspire realizuje zatem misję rozwoju poprzez sport. W Katarze powstają liczne najnowocześniejsze obiekty sportowe, których przeznaczeniem jest nie tylko szkolenie lokalnych zawodników. Obiekty te mają przyciągnąć sportowców zagranicznych, którzy coraz chętniej trenują nad Zatoką Perską (Kobierecki, 2018, s. 257–258). Znamienny wydaje się wybór dyscyplin sportowych, które wspierają katarskie władze. Dynastia Al Thani promuje dyscypliny tradycyjnie zakotwiczone na Bliskim Wschodzie (Koch, 2018, s. 2012). Jednakże priorytetowo traktowane są przede wszystkim globalne sporty o zachodnim rodowodzie, co świadczy o zewnętrznym charakterze celów inwestowania w sport (Czulda, 2017, s. 185).

Stosowanie dyplomacji sportowej w przypadku Kataru stanowi próbę osiągnięcia różnorodnych, a zarazem wzajemnie powiązanych celów. Cele te

wynikają z jednej strony z położenia państwa katarskiego, z drugiej natomiast z ambicji miejscowych władz. Do końca XX w. Katar był państwem dość słabo rozpoznanym na arenie międzynarodowej. Jednakże państwo to, pomimo swych dość skromnych rozmiarów i niewielkiej populacji, odgrywa istotną rolę w światowej gospodarce, przede wszystkim jako eksporter gazu ziemnego. Gospodarka oparta na wydobywaniu zasobów naturalnych przyniosła Katarowi olbrzymie dochody, aczkolwiek wiąże się ryzykiem problemów ekonomicznych w wyniku wyczerpywaniem się pokładów surowcowych, stąd konieczność dywersyfikacji źródeł dochodu. Błyskawiczna industrializacja, urbanizacja i modernizacja pustynnego kraju wymaga stałego napływu imigrantów, którzy stanowią obecnie 88% ludności państwa. Większość zagranicznych pracowników przybywa z państw takich jak Bangladesz, Indie, Pakistan, Nepal czy Sri Lanka. Położenie Kataru nad Zatoką Perską jest zarówno źródłem bogactwa, które wynika z dostępu do surowców, jak i potencjalnych zagrożeń, które wiązać się mogą z niepokojami targającymi Bliski Wschód. Katarskie władze stoją wobec wyzwań w postaci zapewnienia obywatelom dobrobytu i bezpieczeństwa. Jednocześnie wydaje się, że lokalna monarchia realizuje swoje ambicje uczynienia z Kataru państwa wpływowego – lidera wśród państw Zatoki Perskiej. Realizacja tego celu nie może być jednak oparta – ze względu na skromny rozmiar państwa i populacji – na sile militarnej (Czulda, 2017, 175).

Wielowymiarowe zaangażowanie w sport ma za zadanie uczynić Katar państwem rozpoznawalnym i odróżniającym się od innych państw Zatoki Perskiej, a następnie wzmocnić jego pozycję w systemie międzynarodowym poprzez spotęgowanie zdolności do oddziaływania na innych aktorów (Czulda 2017). Rozpoznawalność i uznanie Kataru za istotnego członka społeczności międzynarodowej może przekładać się na bezpieczeństwo państwa poprzez zdobycie potencjalnych sojuszników. Ukształtowanie pozytywnego wizerunku ma przyciągać do Kataru inwestorów, turystów oraz pożądaných imigrantów. Ich napływ umożliwi(łby) dywersyfikację źródeł dochodu i przestawienie gospodarki opartej w głównej mierze na wydobywaniu surowców, na gospodarkę, w której większą rolę odgrywają usługi, w tym turystyka (Kobierecki, 2018 s. 253–254; Reiche, 2015, s. 492, 496–501; Brannagan, Giulianotti, 2015, s. 1143). Katarski projekt budowy pozytywnego wizerunku poprzez sport zawiera próbę przezwyciężenia negatywnych, orientalizujących wyobrażeń. Władze Kataru mają nadzieję na zerwanie ze stereotypowym wizerunkiem Arabów, którzy postrzegani są jako ludzie nieracjonalni, leniwi, niepunktualni i nieodpowiedzialni (Amara, 2005, s. 506). Kreowanie pozytywnego wizerunku Kataru wiąże się również z odcie-

ciem się od skojarzeń z terroryzmem (Kobierecki, 2018, s. 256; Samuel-Azran, Yarchi, Galily, Tamir, 2016).

MIĘKKA SIŁA I JEJ OSŁABIENIE

W trakcie wielkich imprez sportowych dochodzi do skupienia międzynarodowej uwagi na państwie, które gości wydarzenie, co nazywane jest „efektem reflektora”. Zainteresowanie mediów gospodarzem zawodów pozwala na wysłanie odpowiednich komunikatów, które mają ukształtować jego pozytywny wizerunek (Włoch, 2014, s. 20–21). Jednakże państwo, w którym odbywa się impreza, nie jest w stanie kontrolować globalnego obiegu komunikatów na swój temat. Natomiast media nie muszą ograniczać się do przekazywania treści, które ukazywałyby gospodarza jedynie w jasnym świetle. Co więcej, twórcy przekazów medialnych mogą wręcz dążyć do wyprodukowania materiałów, które wywołują kontrowersje. Ukazanie pewnych „nieprawidłowości” w procesie organizacji imprezy wydaje się sposobem na uzyskanie szerszej widowni, a zarazem wpisuje się w poczucie dziennikarskiej misji informowania o tym, co społecznie ważne. Dlatego też niektórzy dziennikarze, którzy relacjonują przygotowania do wielkich imprez sportowych, wykazują szczególne zainteresowanie zjawiskami, które uznają za problematyczne. Towarzyszące wydarzeniom sportowym skupienie uwagi mediów może przekładać się zarówno na widoczność państwa, w którym odbywają się zawody, jak i problemów, z jakimi się boryka. Przykładowo na Rosję spadła krytyka w związku z aferą dopingową (Brannagan, Giulianotti, 2018, s. 1152–1153), Chiny zaś krytykowano za okupowanie Tybetu, traktowanie mniejszości ujgurskiej czy zanieczyszczanie środowiska (Brannagan, Giulianotti, 2015, s. 706). Należy zaznaczyć, że materiały dziennikarskie na temat krajów goszczących imprezy sportowe nie zawsze cechują się należyłą rzetelnością. Świadczy o tym chociażby wyprodukowany przez BBC film dokumentalny *Stadiony nienawiści*. Film, który prezentować ma problem stadionowego rasizmu w Polsce i Ukrainie, ukazuje te kraje w sposób orientalizujący (Athanassiou, Bury, 2014; Rek-Woźniak, Woźniak, 2020).

Powyższe przykłady pokazują, że stosowanie sportu jako elementu kształtowania miękkiej siły mogą wiązać się z niezamierzonymi efektami, które negatywnie rzutują na wizerunek państwa. Zjawisko to Brannagan, Giulianotti i Rookwood nazwali miękkim osłabieniem (*soft disempowerment*). Ich zdaniem do miękkiego osłabienia dochodzi, gdy państwo zostaje publicznie oskarżone

o działania, które jawią się jako niemoralne, nieetyczne i/lub nieuprawnione. Oskarżenia ze strony mediów, innych państw czy organizacji pozarządowych wpływają na recepcję wizerunku danego państwa. W konsekwencji publiczna krytyka państwa może prowadzić do utraty jego wiarygodności i atrakcyjności (Brannagan, Giulianotti, 2015, 2018; Brannagan, Rookwood, 2016).

Zjawisko krytycznego spojrzenia mediów na gospodarza wielkiej imprezy sportowej dotyczy również Kataru. Już sam wybór Kataru jako kraju goszczącego Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej 2022 spotkał się z krytyką ze strony mediów. Początkowo decyzja wywołała kontrowersje głównie ze względu na skromne tradycje futbolowe Kataru. Zdaniem poszczególnych komentatorów, Katarowi mundial się „nie należy” z powodu „braku” sukcesów w piłce nożnej oraz niewielkiego zainteresowania futbolem wśród lokalnej ludności. Popularnym sposobem na wytłumaczenie zwycięstwa katarskiej kandydatury stało się sugerowanie korupcji, a kolejne śledztwa dostarczały dowodów potwierdzających oskarżenia. Następnie krytyka mediów skoncentrowała się na ostrym klimacie: wysokie temperatury, które panują latem w Katarze, uznano za zagrożenie dla zdrowia zawodników oraz kibiców. Argument ten ostatecznie doprowadził do przeniesienia imprezy z czerwca i lipca na listopad i grudzień, co komplikuje napięte kalendarze w europejskich ligach. Wreszcie media skupiły się na lokalnych uwarunkowaniach społeczno-kulturowych. Tematem medialnych relacji na temat procesu przygotowawczego do imprezy sportowej stało się przestrzeganie praw człowieka. Zachodni dziennikarze podnieśli kwestię praw kobiet oraz społeczności LGBT, niejednokrotnie oskarżając władze Kataru o ich nierepektowanie. Problemem, który wzbudził szczególne zainteresowanie mediów, okazało się wykorzystanie zagranicznych pracowników, którzy budują stadiony. Media donosiły o fatalnych warunkach, w jakich żyją i pracują budowniczo sportowych aren. Informowały też o wypadkach przy pracy i zgonach wśród robotników. Ostrze krytyki wymierzono w system *kafala* – oparty na sponsoringu system zatrudniania migrantów (Brannagan, Giulianotti, 2015, 2018; Brannagan, Rookwood, 2016).

CIEŃ KATARSKIEGO MUNDIALU W POLSKOJĘZYCZNYCH MEDIACH

Polskojęzyczne media również bywają zainteresowane kontrowersjami związanymi z Mistrzostwami Świata w Piłce Nożnej 2022. W celu zilustrowania tego zjawiska zebrano artykuły internetowe, które dotyczą turnieju w Katarze. Zbiór obejmuje 219 artykułów, które ukazały się od 24 stycznia 2021 r. do 24 stycznia 2022 r. 26% z nich porusza tematykę warunków, w jakich odbędzie się impreza (reszta skupia się głównie na eliminacjach do turnieju). Natomiast 19% tekstów zawiera treści krytyczne wobec Kataru, które w znacznej mierze korespondują z wątkami, jakie pojawiły się w zachodnich mediach (tj. korupcja, łamanie praw człowieka, wykorzystywanie pracowników, dyskryminacja kobiet i mniejszości seksualnych, wspieranie terroryzmu). Niektóre artykuły poświęcono przede wszystkim krytyce gospodarza mundialu. Przykładowo o losie pracowników, którzy budują stadiony, pisali m.in. dziennikarze Onetu (Faron, 2021; Król, 2021; Matuszyk, 2021), Radia Zet (Walasek, 2021; Żurek, 2021), *Gazety Wyborczej* (Leniarski, 2021) czy TVP (Borzęcki 2021). Poszczególni autorzy opisują system *kafala*, porównując go do niewolnictwa.

Dość popularnym tematem okazała się także kwestia protestu ze strony sportowców, którzy chcieli wyrazić swój sprzeciw wobec łamaniu praw człowieka w Katarze. Zdaniem dziennikarzy, zawodnicy z Norwegii rozważali nawet bojkot mundialu (Bielski 2021; Brandt 2021; Kłyszajko, 2021; Przybysz, 2021; Rusak 2021). Nad różnymi formami protestu zastanawiać się mieli także reprezentanci Szwecji (Kucharczyk, 2021), Danii (Bernard, 2021; MR 2021) oraz Anglii (Bajer, 2021). Artykuły, które mówią o sportowcach sprzeciwiających się zjawiskom uznanym za niemoralne, kontrastują z tekstami na temat Davida Beckhama i jego roli w promowaniu mistrzostw w Katarze. Współpracę byłego reprezentanta Anglii z organizatorami mundialu określono jako „kontrowersyjną” (jd, 2021; macz, 2021). Wspomniane teksty na temat postaw osób ze świata sportu można uznać za swego rodzaju „moralne wskazówki” postępowania wobec Kataru.

Dziennikarze opisali również obawy, jakie żywi Josh Cavallo – jedyny znany aktywny profesjonalny zawodnik, który dokonał coming outu. Piłkarz stwierdził, iż bałby się podróży do Kataru ze względu na prawo nieprzychylnie osobom homoseksualnym (dasz, 2021; Ławrynowicz, 2021).

PODSUMOWANIE

Katar wypracował przemyślaną strategię budowania marki państwa, a sport stanowi kluczowy element tej strategii. Celem zorganizowania Mistrzostwa Świata w Piłce Nożnej 2022 na terenie Kataru jest wypromowanie odpowiedniego wizerunku państwa. Najważniejszy na świecie turniej piłkarski ma ukazać Katar jako państwo nowoczesne, innowacyjne, wiarygodne, przyjacielskie i otwarte. Katarskie władze sądzą, że atrakcyjny wizerunek podbudowany m.in. przez sport pozwoli na realizację określonych interesów: m.in. zapewni państwu bezpieczeństwo, poszerzy strefy jego wpływów, ściągnie do kraju inwestorów, turystów i pracowników, a przez to ułatwi rozwój gospodarczy. Jednakże budowanie miękkiej siły wiązać się może z niezamierzonymi efektami, które negatywnie rzutują na kreowany wizerunek. Proces przygotowania mundialu stał się pretekstem do skrytykowania państwa katarskiego. W blasku reflektorów, na które wystawiła swoje państwo dynastia Al Thani, dostrzeżono cienie. Media oskarżyły Katar m.in. o korupcję, łamanie praw człowieka i praw pracowniczych, wspieranie terroryzmu czy dyskryminację kobiet oraz mniejszości seksualnych, co do pewnego stopnia psuje pozytywny wizerunek, na którym tak zależy katarskim władcom. W świetle medialnej krytyki Katar jawi się jako państwo o wątpliwej wiarygodności i atrakcyjności. Pieczołowicie kształtowany wizerunek Kataru jako atrakcyjnego miejsca do życia, inwestowania czy podróży kontrastuje z obrazami kraju skorumpowanego, niegościnnego i łamiącego etyczne standardy. Rysy na wizerunku Kataru prawdopodobnie mogą (jeśli słuszne jest założenie o przekładalności atrakcyjności marki narodowej na siłę przyciągania) rzutować na realizację określonych interesów, które miały być efektem udanej kampanii wizerunkowej. Przykładowo, jeśli celem budowania marki Kataru jest przyciągnięcie turystów czy pracowników, to wizerunek kraju, który nie przestrzega praw człowieka, odstrasza potencjalnych przybyszów z zagranicy. Z kolei łąka państwa skorumpowanego i niemoralnego nie sprzyja pozycji Kataru jako ważnego członka społeczności międzynarodowej czy partnera biznesowego. Ponadto problemy wizerunkowe nie pozwalają na próby zmiany orientalistycznej optyki – krytyka ze strony mediów może wręcz przyczyniać się do reprodukcji negatywnych wyobrażeń na temat Katarczyków (m.in. utrwalenia się toposu ludzi niemoralnych, chciwych, okrutnych czy zacofanych). Miejscowa monarchia założyła, że organizacja Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej 2022 będzie komunikatem, który bezsprzecznie zwiększy siłę przyciągania Kataru. Wydaje się jednak, że założenie to było zbyt optymistyczne. Jeśli goszczenie mundialu prowadzi

do wzrostu miękkiej siły Kataru, to równolegle – jakkolwiek paradoksalnie to brzmi – przyczynia się do jej osłabienia.

BIBLIOGRAFIA:

- Amara, M. (2005). 2006 Qatar Asian Games: A „Modernization” Project from Above? *Sport in Society*, 3, 493–514.
- Athanassiou, C., Bury J. (2014). On caretakers, rebels and enforcers: The gender politics of Euro 2012. *European Journal of Women’s Studies*, 2, 148–164.
- Bajer, R. (2021). MŚ 2022: Anglicy zaplanują protest przeciwko Katarowi? „Nie jesteśmy robotami, widzimy, co się dzieje wokół nas”. Pobrane z: <https://transfery.info/aktualnosci/ms-2022-anglicy-zaplanuja-protest-przeciwko-katarowi-nie-jestesmy-robotami-widzimy-co-sie-dzieje-wokol-nas/157619>.
- Bernard, A. (2021). *Duńczycy reagują na MŚ w Katarze i kontaktują się z FIFA. „Żądamy odpowiedzi”*. Pobrane z: <https://www.sport.pl/pilka/7,64946,27818857,dunczycy-reaguja-na-ms-w-katarze-i-kontaktuja-sie-z-fifa-zadamy.html>.
- Bielski, M. (2021). *Mundial 2022 będzie zbojkotowany przez jedno z państw. Będzie grzywna i wykluczenie?* Pobrane z: <https://sport.wprost.pl/pilka-nozna/10458780/mundial-2022-norwegia-chce-zbojkotowac-mistrzostwa-swiata-w-2022-roku-katar-lamie-prawa-czlowieka-jaka-moze-byc-kara.html>.
- Borzęcki, M. (2021). „Guardian”: ponad sześć tysięcy robotników zmarło w Katarze. Pobrane z: <https://sport.tvp.pl/52449578/masowe-zgony-w-katarze-tysiace-ludzi-gina-podczas-organizacji-mundialu>.
- Brandt, K. (2021). *OFICJALNIE: Norwegowie zagłosowali przeciwko bojkotowi Mistrzostw Świata w Katarze*. Pobrane z: <https://transfery.info/aktualnosci/oficjalnie-norwegowie-zaglosowali-przeciwko-bojkotowi-mistrzostw-swiata-w-katarze/150757>.
- Brannagan, P.M., Giulianotti, R. (2015). Soft power and soft disempowerment: Qatar, global sport and football’s 2022 World Cup finals. *Leisure Studies*, 6, 703–719.
- Brannagan, P.M., Giulianotti, R. (2018). The soft power-soft disempowerment nexus. The case of Qatar. *International Affairs*, 5, 1139–1157.
- Brannagan, P.M., Rookwood, J. (2016). Sports mega-events, soft power and soft disempowerment: international supporters’ perspectives on Qatar’s acquisition of the 2022 FIFA World Cup finals. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 2, 173–188.
- Czulda, R. (2017). Sport jako element *soft power* Kataru. *Przegląd Politologiczny*, 1, 173–188.
- dasz (2021). *Katar ociepla wizerunek przed mundialem. Zaprasza piłkarza geja*. Pobrane z: <https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna,105/josh-cavallo-pilkarz-ktory-dokonal-coming-outu-moze-sie-czuc-bezpiecznie-w-katarze-zapewniaja-organizatorzy-mistrzostw-swiata-2022,1086696.html>.
- Dmowski, S., Szałański, A. (2012). Globalna gra. Futbol jako czynnik w stosunkach międzynarodowych. *Spółeczeństwo i Polityka*, 2, 137–162.

- Faron, D. (2021). *Mundial na wielkim cmentarzu. FIFA odwraca oczy*. Pobrane z: <https://sport.onet.pl/pilka-nozna/eliminacje-ms/mistrzostwa-swiata-w-katarze-65-tysiaca-zgonow-lamane-prawa-czlowieka/xxdl5ys>.
- Grix, J., Brannagan, P.M., Lee D. (2019). *Entering the Global Arena Emerging States, Soft Power Strategies and Sports Mega-Events*. London: Palgrave Macmillan.
- Grix, J., Brannagan, P.M. (2016). Of Mechanisms and Myths: Conceptualising States' "Soft Power" Strategies through Sports Mega-Events. *Diplomacy & Statecraft*, 2, 251–272.
- Jd (2021). *Kontrowersje wokół zaangażowania David Beckhama w promocję mundial w Katarze*. Pobrane z: <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/david-beckham-promocja-mundial-katar-kontrowersje>.
- Kłyszeyko, J. (2021). *Norwegowie zastanawiają się nad bojkotem mistrzostw świata w Katarze. Mundial straci wielką gwiazdę?* Pobrane z: <https://sport.tvp.pl/52764388/norwegowie-zastanawiaja-sie-nad-bojkotem-mistrzostw-swiata-w-katarze-mundial-straci-wielka-gwiazde>.
- Kobierecki, M.M. (2015). Dyplomacja sportowa. Sport jako arena prowadzenia dyplomacji międzynarodowej. *Kultura i Polityka*, 17, 109–122.
- Kobierecki, M.M. (2016a). Dyplomacja sportowa jako kategoria nauk o polityce. *Polskie Studia Politologiczne*, 51, 113–128.
- Kobierecki, M.M. (2016b). Upolitycznienie sportu jako następstwo konfrontacji politycznej państw. *Przegląd Politologiczny*, 1, 107–122.
- Kobierecki, M.M. (2017). Dyplomacja sportowa w procesie łagodzenia konfliktów międzynarodowych. *Wrocławskie Studia Politologiczne*, 22, 201–214.
- Kobierecki, M.M. (2018). *Dyplomacja sportowa. Sport w działaniach dyplomatycznych państw i aktorów niepaństwowych*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Koch, N. (2018). The geopolitics of sport beyond soft power: event ethnography and the 2016 cycling world championships in Qatar. *Sport in Society*, 12, 2010–2031.
- Król, M. (2021). *Korupcja, niewolnictwo i śmierć tysięcy robotników. Taka jest cena idealnego mundialu*. Pobrane z: <https://sport.onet.pl/pilka-nozna/mundial-2022-w-katarze-korupcja-niewolnictwo-i-smierc-tysiecy-robotnikow-ms/kv9dxn5>.
- Kucharczyk, M. (2021). *Szwedzki związek piłkarski nie chce mundialu w Katarze. Coraz większy sprzeciw wobec łamania praw człowieka*. Pobrane z: <https://www.euractiv.pl/section/migracje/news/katar-szwecja-mundial-pilka-prawa-czlowieka-niewolnictwo-indie-fifa-bangladesz-infantino/>.
- Leniarski, R. (2021). *Wielki dostawca zrywa z mundialem w Katarze z powodów etycznych*. Pobrane z: <https://wyborcza.pl/7,154903,26872177,zwieksza-sie-presja-na-futbol-by-zerwac-z-katarem.html?disableRedirects=true>.
- Ławrynowicz, M. (2021). *Gej zagra na mistrzostwach świata w Katarze? Za homoseksualizm grozi tam więzienie*. Pobrane z: <https://sport.tvp.pl/56813286/pilka-noznej-na-mistrzostwach-swiata-w-katarze>.
- Macz (2021). *David Beckham ma promować kraj, w którym łamane są prawa człowieka*. Pobrane z: <https://eurosport.tvn24.pl/pilka-nozna,105/mistrzostwa-swiata-w-pilce>.

- nozej-katar-2022-david-beckham-zostanie-ambasadorem-mundialu-za-150-mln-funtow,1082074.html.
- Matuszyk, J. (2021). *Krew na stadionach. Przerazające kulisy piłkarskiego święta*. Pobrane z: <https://sport.onet.pl/pilka-nozna/eliminacje-ms/ms-w-katarze-przerazajace-kulisy-i-sytuacja-robotnikow-na-stadionach/ep1rbb3>.
- MR (2021). *Duńscy piłkarze krytykują MŚ w Katarze. „Nie my wybraliśmy miejsce. Będą bitwy poza boiskiem”*. Pobrane z: https://sport.interia.pl/raporty/raport-eliminacje-ms-2022/aktualnosci/news-dunscy-pilkarze-krytykuja-ms-w-katarze-nie-my-wybralismy-mie,nId,5455909#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=firefox.
- Nye, J.S. (2004). *Soft Power. The Means to Success in World Politics*. New York: Routledge.
- Przybysz, R. (2021). *Norwegowie: wszystkie kraje powinny zbojkotować mundial w Katarze*. Pobrane z: <https://sport.tvp.pl/56648411/norwegowie-wszystkie-kraje-powinny-zbojkotowac-mundial-w-katarze>.
- Reiche, D. (2015). Investing in sporting success as a domestic and foreign policy tool: the case of Qatar. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 4, 489–504.
- Reiche, D., Tinaz, C. (2019). Policies for naturalisation of foreign-born athletes. Qatar and Turkey in comparison. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 11, 153–171.
- Rek-Woźniak, M., Woźniak, W. (2020). BBC's Documentary „Stadiums of Hate” and Manufacturing of the News: Case Study in Moral Panics and Media Manipulation. *Journal of Sport and Social Issues*, 6, 515–533.
- Rusak, A. (2021). *Norweski klub kontra Mistrzostwa Świata w Katarze: „Pieniądże nadal wygrywają z prawami człowieka”*. Pobrane z: <https://vibez.pl/wydarzenia/norweski-klub-kontra-mistrzostwa-swiata-w-katarze-pieniadze-nadal-wygrywaja-z-prawami-czlowieka-6713203516787392a>.
- Samuel-Azran, T., Yarchi, M., Galily, Y., Tamir, I. (2016). Promoting Terror or Sport? The Case of Qatar's International Image. *American Behavioral Scientist*, 9, 1101–1115.
- Walasek, M. (2021). *MŚ w Katarze przesiąkają krwią. Stadiony powstają za wszelką cenę*. Pobrane z: <https://sport.radiozet.pl/Pilka-nozna/MS-2022/MS-w-Katarze-Niewolnictwo-i-koszmarne-warunki.-Tak-powstaja-areny-na-mundial>.
- Włoch, R. (2014). (Nie)udane renegocjacje peryferyjności: globalizacja, jej aktorzy i wielkie imprezy sportowe. *Kultura Współczesna*, 1, 16–31.
- Włoch, R. (2017). Wielkie imprezy sportowe. W: H. Jakubowska, P. Nosal (red.). *Socjologia sportu* (s. 243–251). Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Żurek, P. (2021). *Ciężkie kontuzje i 50 zmarłych. Szokujący raport ONZ o budowach w Katarze*. Pobrane z: <https://sport.radiozet.pl/Pilka-nozna/MS-2022/Raport-ONZ.-Katar-MS-2022-w-2020-roku-zginelo-50-osob>.